
UDK 811.111'373.612.2:34(061.1 EU)

81'42:34(061.1 EU)

Maja Stanojević Gocić

Visoka škola primenjenih strukovnih studija, Vranje

METAFORE U PRAVNOM DISKURSU EVROPSKE UNIJE

Sažetak: Rad istražuje pojavu konceptualnih metafora u pravnom diskursu engleskog jezika. Predmet rada je pisani pravni diskurs, a njegov cilj je da prikaže pravni diskurs u svetlu kognitivne lingvistike i pokaže prisustvo metafora u njemu uprkos uvreženom mišljenju da su one retke usled same prirode prava. Zbog toga su sve donedavno metafore bile nedovoljno istražene. To znači da je metaforička konceptualizacija poslužila kao osnov za analizu pravnog diskursa. Metafore su identifikovane i objašnjene u odabranom korpusu koji se sastoji od pravnih akata Evropske unije. Rad istražuje vrste metafora koje se najčešće pojavljuju u korpusu, kao i učestalost pojedinih metafora. Korpus obuhvata međunarodne konvencije, ugovore i povelje kao deo prava Evropske unije (kao npr., THE TREATIES ESTABLISHING THE EUROPEAN COMMUNITIES AND RELATED ACTS). Polazeći od pravnih metafora, kakva je RIGHTS ARE OBJECTS, rad obuhvata metafore poput ontoloških (LEGAL DOCUMENT IS A PERSON) i strukturalnih: TIME IS A MOVING ENTITY (time shall begin to run), LEGAL DOCUMENT IS A MOVING ENTITY (enter into force), TIME IS A LIMITED RESOURCE (expiry of that period), istraživanje pokazuje prisustvo univerzalnih i tipično pravnih metafora.

Ključne reči: metafore, pravni diskurs, konceptualizacija, prava, pravni akt

1. Uvod

U radu se istražuje pojava konceptualnih metafora u pravnom diskursu engleskog jezika u okviru kognitivno-lingvističke teorije i objašnjava konceptualizuju apstraktnih pravnih pojmova, poput pojmova pravo, pravni akt ili pravni postupak u odabranom korpusu. Istraživanje je imalo za cilj da pokaže da su konceptualne metafore i te kako prisutne u pravnom diskursu i da pravnici koriste metaforičke sisteme uprkos uvreženom mišljenju da je pojava metafora retka, ili da je njihovo prisustvo sporadično usled same prirode prava. Međutim, kako su konceptualne metafore sveprisutne ne samo u jeziku, nego i u mišljenju, i prožimaju sve oblasti našeg iskustva i delovanja, ni pravo ne može biti izuzetak, što pokazuju sledeći izrazi: *balancing of interests*, *weighing of interests*, *sources of law* (Ebbesson, 2008). Iako su metafore u pravnom diskursu daskora predstavljale nedovoljno istraženu i nezasluzeno zanemarenu oblast, pravo obiluje metaforičkim izrazima koji su toliko uobičajeni da njihovu figurativnost i ne primećujemo (Jumanca, 2013).

U radu su identifikovane i detaljno izložene najuočljivije metafore u odabranom korpusu koji pripada diskursu pravnog akta kao poddiskursu pravnog diskursa.

Pošto je predmet rada pisani pravni diskurs Evropske unije, važno je naglasiti da pravni sistem Evropske unije pokušava da pomiri nacionalno i nadnacionalno zakonodavstvo, te da predstavlja kombinaciju nacionalnih i nadnacionalnih pravnih sistema (Đurović, 2009: 48). Zbog toga ima poseban naziv *Community law* (komunitarno pravo).

Konceptualizacija u pravnom diskursu zavisi od vrste pravnog akta (da li je to zakon, ugovor ili testament), grane prava kojoj taj akt pripada i samom pravnom sistemu kao delu kulture kojoj taj sistem pripada. Neminovno je da određene grane prava favorizuju određenu leksiku i da su zakonodavne procedure drugačije strukturisane od sudskih postupaka, koji se, pak, razlikuju u zavisnosti od toga da li se radi o krivičnim postupcima ili građanskim sporovima. Pravni diskurs zavisi i od toga koji stručnjak iz oblasti prava ga upotrebljava i u kakvim okolnostima, da li je to advokat, sudija, službenik osiguranja ili profesor prava. Javljaju se razlike i u pojavi, vrsti i učestalosti pojedinih metafora u celom diskursu, na pojedinim mestima u diskursu, kao i njihove realizacije u pojedinim metaforičkim izrazima.

Zahtevi koji se postavljaju pred jedan pravni akt su jasnost, nedvosmislenost i preciznost, pa je smatrano da mu figurativni jezik nije svojstven i da ga treba izbegavati (Garner, 1995; Tiersma, 1999; Haigh, 2004), odnosno da su pravne metafore subjektivne, retoričke, neprecizne i nepouzidane (Winter, 2007: 897), i kao takve neprimerene pravnom tekstu. Iako je kognitivna nauka u pravu dobila svoju primenu relativno skoro (Johnson, 2007), istraživanja pravnog diskursa u okviru kognitivno-semantičkog pristupa pokazala su prisustvo i istakla značaj konceptualnih metafora za prirodu prava i pravnog akta (Lakoff, 1990).

2. Teorija konceptualnih metafora

Sve do pojave knjige *Metaphors we live by* (Lakoff and Johnson, 1980) metafora je posmatrana kao deo figurativnog ili retoričkog izražavanja koje spada u domen književnosti. Novi pristup u okviru kognitivne semantike predstavlja metafore kao konceptualne strukture pomoću kojih funkcioniše ljudski um. One predstavljaju deo svakodnevnog života i svih segmenata našeg iskustva. Mi govorimo i pišemo u metaforama jer je naš kognitivni sistem, pomoću koga mislimo i delujemo, po svojoj prirodi metaforičan. (Lakoff and Johnson, 1980; Lakoff, 1987; Gibbs, 1994; Kövecses, 2002). Mišljenje je, dakle, metaforički konceptualizovano i otuda naziv konceptualne (pojmovne) metafore (*conceptual metaphors*).

Metaforu čine dva konceptualna domena: izvorni i ciljani. Izvorni domen je konkretniji i zasnovan je na fizičkom iskustvu, dok je ciljani domen apstraktan ili iskustveno nedostupan, pa se objašnjava pomoću izvornog domena. Domene čine koncepti, a povezani su pomoću preslikavanja (*mapping*). Neki se aspekti, poput reči, ideja i izraza iz izvornog domena preslikavaju u ciljani domen, zavisno od toga koje aspekte želimo da istaknemo (Kövecses, 2002: 79–92), a svako preslikavanje predstavlja skup fiksiranih korespondencija između entiteta koji potiču iz dva domena (Vučković, 2006: 94–95). Metafora predstavlja reprezenta-

ciju bilo kog konkretnog segmenta iskustva, poput koncepta ljudi i institucija u metafori INSTITUCIJE SU LJUDI u kojoj koncept ljudi predstavlja izvorni, a koncept institucija ciljni domen. Preslikavanje nije arbitrarno, već konvencionalno, zbog čega je ljudski konceptualni sistem prepun konvencionalnih metafora. U tom pogledu metafore se mogu bazirati na telesnom ili društvenom iskustvu, pa su mnoge kulturno uslovljene. Vučković (2006: 95) primećuje da su neke metafore univerzalne, druge široko rasprostranjene, a treće vezane samo za specifične kulture. Husinec (2011) konstatuje da iako su neke konceptualne metafore zajedničke većem broju jezika ili kultura, zavisno od njihove kulturološke bliskosti, nikad ne možemo govoriti o potpunoj ekvivalenciji jer ne postoje dva jezika koji imaju potpuno iste metafore.

Konceptualne metafore se realizuju pomoću metaforičkih izraza (*metaphorical expressions*) koji predstavljaju reči ili izraze iz jezika ili terminologije izvornog domena kao konkretnog pojmovnog domena (Kövecses, 2002: 4). Oni nastaju u procesu realizacije konceptualne metafore i kognitivnog procesa koji leži u njenoj osnovi, i mogu biti kreativni, konvencionalni ili nekonvencionalni. Metaforički izrazi predstavljaju jezičke oblike koje koncepti poprimaju na jezičkom planu, poput klišeja, fraza, ustaljenih izraza ili idioma.

3. Korpus

Za objašnjenje metafora korišćen je korpus koji se sastoji od tri pravna akta i sadrži 113 000 reči (tabela 1). Ovaj korpus već je korišćen kod Stanojević-Gocić (2012). Njega čine: Ugovor o Evropskoj uniji, Povelja o osnovnim pravima Evropske unije i Evropska konvencija o nacionalnosti. Dokumenti će biti označeni kao D1, D2 i D3. Ovaj diskurs pravnog akta obuhvata tri vrste akata. Ove vrste dokumenata (međunarodni ugovor, povelja i konvencija) pripadaju međunarodnom pravu.

Naziv dokumenta i broj reči
1. <i>TREATY OF AMSTERDAM AMENDING THE TREATY ON EUROPEAN UNION, THE TREATIES ESTABLISHING THE EUROPEAN COMMUNITIES AND RELATED ACTS</i> (104 635)
2. <i>CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS OF THE EUROPEAN UNION</i> (3 887)
3. <i>EUROPEAN CONVENTION ON NATIONALITY</i> (4 283)

Tabela 1. Struktura korpusa

4. Rezultati istraživanja i analiza

Istraživane su metafore karakteristične za diskurs pravnog akta i neke njegove poddiskurse. Njihovo prisustvo ogleda se u sledećem primeru iz korpusa:

States Parties shall *co-operate* amongst themselves and with other member States of the Council of Europe *within* the framework of the appropriate *intergovernmental body* of the Council of Europe in order to *deal with* all relevant problems and to *promote* the progressive development of legal principles and practice concerning nationality and related *matters*. (D3, Article 23)

Konceptualne metafore u pravnom diskursu mogu biti univerzalne ili opšte, jer potiču iz svakodnevnog govora i specifične, odnosno tipično pravne. Primera radi, u pravnom diskursu se sreću metafore koje se javljaju i u drugim diskursima, poput metafore ŽIVOT JE PUTOVANJE.

The Union recognises and respects the rights of the elderly to *lead* a life of dignity and independence and to participate in social and cultural life. (D2, Article 25)

4.1. Univerzalne metafore

Orijentaciona metafora POSEDOVANJE KONTROLE ILI SILE JE GORE (HAVING CONTROL OR FORCE IS UP) može se pronaći i u pravnom diskursu. Primera radi, *viši* sud predstavlja sud koji ima veći stepen kontrole.

It shall assist the European Parliament and the Council in exercising their *powers of control over* the implementation of the budget. (D1, Article 300)

... appointment to the *highest* judicial offices... (D1, Article 223)

This Treaty shall be ratified by the *High Contracting Parties*.... (D1, Article 313)

I metafore koje konceptualizuju pojam vremena, a koje su po svojoj prirodi strukturalne, sreću se u pravnom diskursu. Tu spada VREME JE OGRANIČENI RESURS (TIME IS A LIMITED RESOURCE).

Notwithstanding the *expiry* of the period laid down in the fifth paragraph... (D1 Article 241)

Izdvaja se i VREME JE ENTITET U POKRETU (TIME IS A MOVING ENTITY).

The financial year shall *run* from 1 January to 31 December. (D1, Article 272 (ex Article 203))

... for a period not *exceeding* five years immediately *preceding* the lodging of the application (D3, Article 6)

... the specialization that will be needed with the *passage of time* ... (D1, Article 6)

This Treaty shall enter into force on the first day of the month *following* the deposit of the instrument of ratification by the last signatory State to take this step. If, however, such deposit is made less than 15 days before the beginning of the *following* month, ... (D1, Article 313)

Klikovac (2006: 157) analizira metaforu VREME JE PREDMET U POKRETU navodeći da vreme ide prema nama iz prostora pred nama koji metaforički predstavlja budućnost, mimoilazi nas i prelazi u prostor iza nas, koji predstavlja način konceptualizacije prošlosti (Lakoff and Johnson, 1980: 42). Ovako konceptualizovano vreme utiče na posmatrača i događaje oko njega dok ide ka njemu ili prolazi pored njega.

Za međunarodni ugovor koji nema ograničeni rok trajanja, kakav je Ugovor o Evropskoj uniji, ovakve metafore nisu karakteristične i javljaju se sporadično, za razliku od, recimo, nekog obligacionog ugovora čije je ispunjenje striktno vezano za rokove.

4.2. Specifične metafore

Ponekad je kontrastivna analiza neizbežna u analizi metafora u pravnom diskursu. Naime, terminu pravo u srpskom jeziku odgovaraju sledeći pojmovi u engleskom:

- subjektivno pravo (*right*) koje pripada pojedincima i organizacijama koji mogu biti pravna lica (*right to a fair trial*)
- pravo kao sistem (*Common law*),
- pravo kao grana prava (*law*) (*family law*), koji se razlikuju od termina zakon (*law*).

U ovo poglavlje uvrstili smo one metafore u kojima su strukturisani apstraktni koncepti prava i pravnog akta.

4.2.1. Konceptualizacija prava

Prilikom strukturisanja konceptualnog domena prava (*rights*) nameće se metafora PRAVA SU STVARI (RIGHTS ARE OBJECTS). Pođemo li od koncepta subjektivnog prava (*right*), videćemo da su metafore koje se odnose na subjektivna prava konkretizacija metafore po kojoj se apstraktni pojmovi metaforički konceptualizuju kao stvari. Naime, prava kao apstraktni pojmovi objašnjavaju se pomoću konkretnih pojmova kao što su predmeti koji se koriste u različite svrhe ili stvari nad kojima imamo svojину. Tada poprimaju osobine stvari ili im se one pripisuju, a koristimo oblik množine jer govorimo o skupu subjektivnih prava.

To this end, it is necessary to strengthen the protection of fundamental rights (...) by making those rights more *visible* in a Charter. (D2, Preamble)

Imamović (2013: 299) pominje metaforu RIGHT IS PROPERTY i pravo konceptualizovano kao svojину povezuje sa sledećim glagolima: *have, not have, posses, give, transfer, acquire, hold, use*. Takođe, pravo se može konceptualizovati kao roba koja je nekom potrebna pomoću glagola *provide*.

Prema tome, pravo se u diskursu pravnog akta može konceptualizovati kao svojina, odnosno kao predmet ili stvar koja se poseduje i tada se može koristiti, odnosno uživati.

Enjoyment of these rights entails responsibilities and duties .... (D2, Preamble)
 ... nationals of a predecessor State habitually resident in the territory over which sovereignty is *transferred* to a successor State and who have not *acquired* its nationality shall *have* the right to remain in that State... (D3, Article 20)
 ... a national *acquires* or *possesses* another nationality... (D3, Preamble)

U okviru pomenute metafore uočavaju se metafore SUVERENITET JE STVAR, NACIONALNOST JE STVAR I SLOBODA JE STVAR kao delovi veće metafore PRAVA SU STVARI. Suverenitet i nacionalnost takođe predstavljaju prava u smislu prava suvereniteta i prava na nacionalnost.

Freedom of movement and residence may be *granted*, in accordance with the Treaty establishing the European Community.... (D1, Article 45)

Nacionalnost je u korpusu konceptualizovana kao stvar koja se može steći ili dodeliti, zadržati (*retain*), ali i izgubiti (*lose*).

A State Party may provide for the *loss* of its nationality by children whose parents *lose* that nationality except in cases covered by sub-paragraphs c and d of paragraph 1. However, children shall not *lose* that nationality if one of their parents *retains* it. (D3, Article 7)

Zbog toga što se pravo može izgubiti kao i svaka druga stvar, ono se mora obezbediti, osigurati i imati određenu garanciju ili jamstvo. U suprotnom, prava, kao i stvari, mogu biti uništena ili zloupotrebljena.

The right to marry and the right to found a family shall be *guaranteed* ... (D2, Article 9)

A high level of human health protection shall be *ensured* in the definition and implementation of all Union policies and activities. (D2, Article 35)

Prohibition of *abuse* of rights (D2, Article 54)

... the *destruction* of any of the rights and freedoms recognised in this Charter .... (D2, Article 54)

Rights recognised by this Charter which *are based* on the Community Treaties or the Treaty on European Union shall be *exercised* under the conditions and within the limits defined by those Treaties. (D2, Article 52)

Glagol *exercise* predstavlja još jedan od glagola pomoću kojih se vrši preslikavanje između struktura koje potiču iz domena stvari i prava. Uočava se i metafora PRAVA SU ZGRADE koju realizuje glagol *base*. U skladu s tim, kada govori o pravu i Trosborg (1991: 67) pominje izraze *constructing documents* i *laying down the law*. Naime, apstraktni složeni sistemi, kao što su prava, mogu se predstaviti kao zgrade koje predstavljaju složene objekte (Kövesces, 2002: 128–129). Aspekti koji se preslikavaju su oni koji se tiču građevinskih radova. I Evropska unija je konceptualizovana na taj način pomoću metafore EVROPSKA UNIJA JE ZGRADA (THE EU IS A BUILDING).

Conscious of its spiritual and moral heritage, the Union *is founded* on the indivisible, universal values of human dignity, freedom, equality and solidarity; it is *based on* the principles of democracy and the rule of law. (D2, Preamble)

Prisutna je i ontološka metafora u kojoj su prava personifikovana i predstavljaju osobe, poprimaju ljudske osobine i obavljaju radnje koje obavlja fizičko lice. To je metafora PRAVA SU OSOBE (RIGHTS ARE PERSONS)

Nothing in this Charter shall be interpreted as implying any right to *engage* in any activity or to *perform* any *act* aimed at the destruction of any of the rights and freedoms *recognised* in this Charter ... (D2, Article 54)

Kao ljudsko biće i Evropska unija deluje u određenom pravcu i na određeni način, a predstavljena je i kao fizička struktura (*heart*).

The Union *recognizes* and *respects* the entitlement to social security benefits... (D2, Article 34)

It *places* the individual at the *heart* of its *activities*, by *establishing* the citizenship of the Union and by *creating* an area of freedom, security and justice. (D2, Article 34)

Sledeća pravna metafora uočena u korpusu je metafora PRAVNA ZAŠTITA JE MEDICINSKA ZAŠTITA (PROTECTION OF RIGHTS IS MEDICAL CARE). Naime, prava štite i zakoni i sudovi. Ta zaštita može biti strukturisana u vidu zdravstvene zaštite ili vojne akcije, odnosno ratne operacije, pošto jedna metafora ne može opisati sve aspekte prava. Dokaz da se ta zaštita konceptualizuje kao zdravstvena zaštita nalazimo ne samo u metaforičkom izrazu pravni lek (*legal remedy*) i pravna pomoć (*legal aid*) kao prepoznatljivoj konkretizaciji ove metafore, već i u leksici koja se može povezati sa lečenjem. Operacija, instrument, tretman, slučaj ili procedura su samo neke od leksema koje se vezuju za medicinu i lečenje, a nalazimo ih u pravnom diskursu uvok kada dođe do povreda ili kršenja prava.

Pošto se u engleskom jeziku pod terminom *instrument* podrazumeva pravni dokument, postoji metafora LEGAL DOCUMENTS ARE INSTRUMENTS (IMAMOVIĆ, 2013: 302).

References, contained in other *instruments* or acts... (D1, Article 12)

... binding international *instruments*.... (D3, Article 26)

Metaforički izraz *legal remedy* (ili *judicial remedy*) je najpoznatija realizacija ove metafore koja koristi i leksiku vezanu za povredu prava (u korpusu je predstavljena glagolom *violate*). Upravo su povrede, ograničenja ili kršenja prava te zahtevaju lečenje, tretman i zaštitu. I glagol *prescribe* iz kog je izvedena imenica *prescription* (recept), takođe je deo ove leksike, a isto važi i za glagol *examine*. Procedura pravne zaštite nalik je lekarskoj proceduri (*procedure*) ili medicinskom slučaju (*case*) u kojoj se sprečava patnja (*suffer*) ili pogoršenje stanja (*impair*), a obezbeđuje odgovarajuće lečenja (*treatment*). Preklapanje leksike iz domena rata vidi se u slučajevima glagola *protect* i imenice *operation*.

Human dignity is *inviolable*. It must be respected and *protected*. (D2, Article 1)

Everyone whose rights and freedoms guaranteed by the law of the Union are *violated* has the right to an effective *remedy* before a tribunal.... (D2, Article 47)

Legal *aid* shall be made available to those who lack sufficient resources in so far as such *aid* is necessary .... (D2, Article 47)

... the *operation* of financial control systems. (D1, Article 276)
 ... in the manner *prescribed* by the internal law ... (D3, Article 6)
 The Secretary-General of the Council, (...), shall *assist* the Council .... (D1, Article J.16)
 ... the Commission shall *examine* any request made by a Member State... (D1, Article 73o)
 ... in a *case* pending before a national court or tribunal against whose decision there is no *judicial remedy* under national law ... (D1, Article 73o)
 The Council, acting in accordance with the *procedure* ... (D1, Article 73n)

The Conference recognises that island regions *suffer* from structural handicaps linked to their island status, the permanence of which *impairs* their economic and social development. (D1, Declaration on island regions)

... equality between men and women with regard to labour market opportunities and *treatment* at work. (D1, Article 118)
 No one shall be *subjected* to torture or to inhuman or degrading *treatment* or punishment. (D2, Article 4)

U navedenim slučajevima pojmovna i jezička struktura izvornog domena medicine i lečanja stavlja se u korespondenciju sa pravnim postupcima i aktivnostima koje se tiču zaštite prava, odnosno očuvanja pravnog poretka jednog društvenog sistema.

Sreće se i metafora PRAVNA ZAŠTITA JE BORBA (PROTECTION OF RIGHTS IS FIGHT). Metaforički model borbe u pravu prisutan je u velikom broju jezika (Chiu and Chiang, 2011) u kojima se iskustvo fizičke borbe prenosi na druga područja u kojima označavaju apstraktnu borbu i karakteriše ga leksika iz domena borbe (Husinec, 2011). Nalazimo ga u izrazima poput borba protiv organizovanog kriminala i sl.

Trosborg (1991: 67–68) navodi da se vezano za uspostavljanje društvenog poretka bavimo načinom na koji se jezik upotrebljava da bi se uspostavila i održala pravda u slučaju konflikata, odnosno sporova, bilo između građana (građansko pravo), ili između pojedinaca i države (krivično pravo). Predlog *against* u ovom modelu ukazuje na postojanje suprotstavljenosti.

... the *fight against* fraud (D1)
 Every worker has the right to protection *against* unjustified dismissal ... (D2, Article 30)

Pravna zaštita, odnosno zaštita prava i sloboda, njihovo uspostavljanje u vidu uspostavljanja pravnog poretka kao osnove društvenog poretka, kojeg, između ostalog, štite vojska i policija, metaforički je konceptualizovana u vidu borbe. Metafora borbe (*fight metaphor*) usko je povezana sa metaforom rata (*war metaphor*) jer se preslikavaju pojedini aspekti rata. Ovde je apstraktni koncept zaštite prava strukturisan pomoću poznatijeg i konkretnijeg koncepta borbe, što je dovelo do pojave izraza: borba protiv siromaštva, nasilja, piraterije, itd. Takođe, sudski postupci u kojima se prava brane i pobeđuje ili gubi, konceptualizuju se u vidu bitke (*battle metaphor*) u izrazima pravna bitka, bitka za starateljstvo, i sl. i mogu se posmatrati kao deo veće metafore rata.

Without prejudice to the *powers* of the European Community, the Union's objective shall be to provide citizens with a high level of *safety* within an area of *freedom, security* and *justice* by developing common *action* among the Member States in the fields of police and judicial cooperation in criminal matters and by preventing and *combating* racism and xenophobia. (D1, SUBSTANTIVE AMENDMENTS, *Article 1*).

Država ne samo da garantuje prava i slobode već ih i štiti, pa je njihova odbrana konceptualizovana kao odbrana od napada, a zaštita prava i pravnog poretka se posmatra kao vojna akcija, operacija ili intervencija. Pored toga, planiraju se strategije za napad ili odbranu. Zadatak te borbe je da obezbedi sigurnost, slobodu, bezbednost, pravdu. Nakon izvojevanje pobede ostvaruju se prava i slobode. Sloboda je, dakle, izraz dobijene pravne bitke.

U izrazu *take action* očito je prisustvo još pravne metafore AKCIJA JE KONTROLA NAD SVOJINOM (ACTION IS CONTROL OVER POSSESSIONS).

... the Council, (...), may *take* appropriate *action* to *combat* discrimination based on sex, racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or sexual orientation. (D1, Article 6a)

(c) promote *liaison* arrangements between prosecuting/investigating officials specialising in the *fight* against organised crime ...; (d) preventing *conflicts* of jurisdiction between Member States; (D1, Article K.2)

... *operational action* by the Union is deemed to be required. (D1, Article J.4)

Workers and employers, or their respective organizations, have,(...), the right to *negotiate* and *conclude* collective agreements at the appropriate levels and, in cases of *conflicts* of interests, to *take* collective *action* to *defend* their interest, including *strike action*. (D2, Article 28)

Member States and the Community shall, (...), work towards developing a coordinated *strategy* for employment ... (D1, Article 109n)

To this end, it is necessary to *strengthen* the *protection* of fundamental rights ... (D2, Preamble)

... *damage* caused by its institutions or by its servants... (D1, Article 288)

... any act aimed at the *destruction* of any of the rights and freedoms... (D2, Article 54)

No one may be *deprived* of his or her possessions, except in the public interest and in the cases and under the conditions provided for by law, subject to fair *compensation* being paid in good time for their *loss*. (D2, Article 18)

Before giving a *discharge* to the Commission, or for any other purpose in connection with the *exercise* of its *powers* over the implementation of the budget, the European Parliament may ask to hear the Commission give evidence with regard to the *execution* of expenditure or the *operation* of financial control systems. (D1, Article 276)

... whenever such *dispute* cannot be *settled* by the Council.... (D1, Article 35)

Kada se uspostavljanje ili zaštita prava konceptualizuje kao rat, bitka ili borba, to je borba za zaštitu pravnog poretka, ali i borba između dobra i zla, između pozitivnih i negativnih moralnih načela i vrednosti, između pozitivnih i negativnih pojava i situacija u društvu. Negativne pojave su pretnja pravu, jer ga narušavaju, a pravo ih suzbija, sankcioniše, zabranjuje i sprečava. Odnos prava i negativnih pojava u društvu predstavlja odnos dva protivnika, dve suprotstavljene (zaraćene) strane.

Pravo podrazumeva postojanja sukoba (*conflict*) ili spora (*dispute*), ali može predstavljati i dobijenu bitku. U pravnim aktima se mogu planirati potezi i praviti taktike, ali se borba može odvijati i na sudu. U tom smislu pravo je i zaštitnik i borac. Pravo je zaštitnik jer omogućava pravnu zaštitu fizičkim licima i organizacijama. Uz to, koristeći „jezik rata“ pravo daje sebi veći značaj i težinu.

4.2.2. Konceptualizacija pravnog akta

PRAVNI AKT JE SADRŽATELJ (LEGAL DOCUMENT IS A CONTAINER) je metafora sadržatelja kod koje postoji sadržatelj i sadržani objekat. To su ontološke metafore koje se realizuju pomoću slikovnih shema. Klikovac (2000: 522) ističe da ova metafora podrazumeva predmet tipa posude ili kutuje, koji je nazvan opštim imenom sadržatelj „u kojem se celom svojom zapreminom ostajući u njegovim granicama, nalazi neki drugi predmet“. Twardzisz (2011: 250) smatra da pravni konteksti u pisanom obliku proizvode mnogobrojne primere u kojima su nematerijalni koncepti predstavljeni kao sadržatelji čije su površine ograničene. Imamović (2013: 298) pojašnjava da se uslovi nalaze u pravnim dokumentima, ali i ljudi, stvari, kompanije, radnje i slučajevi na koje se oni odnose. To znači da se svi slučajevi, njihovi učesnici i radnje na koje se pravni dokument ne odnosi ili ne primenjuje nalazi izvan sadržatelja. Ova metafora se obično prepoznaje po predlozima *in*, *inside*, *within*, ali i *outside*, *out of*.

in the second paragraph the words ‘after the entry into force of this Treaty, within the purview thereof’ shall be replaced by ‘after the dates referred to in the first paragraph, within the scope of this Treaty’. (D1, Article 104)

Kao što je pravni akt sadržatelj i delovi pravnog akta (npr., paragraf) su sadržatelji.

Nothing *in* this Charter shall be interpreted as implying any right to engage *in* any activity or to perform any act aimed at the destruction of any of the rights and freedoms recognised *in* this Charter or at their limitation to a greater extent than is provided for *herein*. (D2, Article 54)

Arhaičan izraz *herein* (čije je značenje *in this legal document*) takođe ograničava prava na ono što je sadržano u dokumentu.

... The same shall apply as regards references to articles, titles and sections of those treaties *contained in* the other Community treaties. (D1, Article 12)

Klikovac (2006: 25) zaključuje da se ova slikovna shema iz našeg iskustva metaforički prenosi na oblast ne-telesnog, a uloge sadržatelja i sadržanog objekta preuzimaju entiteti koji nisu više fizički ili prostorni, već mogu biti mentalni ili apstraktni. Prema Džonsonu (Johnson, 1987: 34□35) sadržani objekti mogu biti apstraktni mentalni ili logički entiteti (*leave out the details*), a sadržatelji društveni sporazumi, ugovori ili obaveze, itd.

U posmatranom korpusu postoji i preslikavanje koje povezuje Evropsku uniju, odnosno Zajednicu, sa shemom sadržatelja u metafori EVROPSKA UNIJA JE SADRŽATELJ (THE EUROPEAN UNION IS A CONTAINER). Rasulić (2008: 317) pojašnjava da kao i drugi

administrativni entiteti shema kontejnera podrazumeva da EU ima granice i da drugi entitet (konkretan ili apstraktan) može biti ili unutar ili izvan sadržatelja.

Everyone residing and moving legally *within* the European Union is entitled to social security benefits.... (D2, Article 34)

... must be integrated *into* the policies of the Union... (D2, Article 37)

... raw materials (...) may be imported from *outside* the Community (D1, Article 37)

U metafori PRAVNI AKT JE ENTITET U POKRETU (LEGAL DOCUMENT IS A MOVING ENTITY) najznačajniji izraz kao površinska manifestacija metafore u kojoj je pravo konceptualizovano kao usmereno kretanje je *enter into force* i *come into force*. Obe se odnose na pravni akt (*treaty, instrument*). Vezano za ovu metaforu u srpskom jeziku postoje izrazi stupiti na snagu i stupiti u brak ili ući u brak.

... the date of their *entry into force* at the latest. (D1, Article 60)

... this Treaty shall not *enter into force* until the first day of the second month ... (D1, Article 313)

... the provisions of internal law and binding international instruments which are already in force or may *come into force*.... (D3, Article 26)

Kada se pravo konceptualizuje kao osoba, metaforom PRAVNI AKT JE OSOBA (LEGAL DOCUMENT IS A PERSON) uspostavlja se vladavina prava (*rule of law*). Pravnom aktu se mogu pripisati osobine ljudi kada on obezbeđuje, garantuje, štiti i poštuje prava i slobode.

This Charter *reaffirms* ... (D2, Preamble)

Any limitation on the exercise of the rights and freedoms *recognised* by this Charter... (D2, Article 52)

... the national laws *governing* the exercise of these rights. (D2, Article 9)

5. Zaključak

Istraživanja vezana za metafore u pravnom diskursu su relativno novijeg datuma jer se najpre negiralo njihovo postojanje, a zatim je njihovo istraživanje stavljeno u drugi plan. Danas se, međutim, postojanje konceptualnih metafora u pravu uopšte ne dovodi u pitanje. One su pokazatelji da su sve oblasti našeg jezika i mišljenja prožete metaforama i ne smatraju se nepoželjnim elementom u pravnom tekstu koji teži da bude jasan i precizan. Mišljenja smo da je pojava konceptualnih metafora bezrazložno zanemarena usled same prirode i širine područja koje se analizira. Pošto je celokupno pravo nemoguće analizirati, neophodno je odrediti metafore karakteristične za određeni segment diskursa. Stoga su pitanja određivanja reprezentativnog korpusa i kulturne uslovljenosti metafora pitanja koja treba dalje istražiti. Identifikovane metafore se mogu proveriti na većem broju primera, jer smatramo da uočene metafore nisu jedine, ali da su potkrepljene dovoljnim brojem reprezentativnih primera. Najbrojnije u korpusu su ontološke metafore u kojima su apstraktni pravni entiteti konceptualizovani kao predmeti, sadržatelji ili živa bića.

Pojava konceptualnih metafora nije arbitrarna, jer se proces preslikavanja iz izvornog u ciljni domen odvija po unapred određenim obrascima, pa su i metafore u pravnom diskursu konvencionalizovane. Uprkos činjenici da pravni tekstovi ne spadaju u metaforične tekstove, konvencionalizovane konceptualne metafore omogućuju da se apstraktni pojam prava učini razumljivim pomoću iskustveno bližih i konkretnijih pojmova. Na taj način se pravni pojmovi konkretizuju, materijalizuju i postaju opipljivi. Učestalost i vrste konceptualnih metafora u diskursu pravnog akta zavise prvenstveno od vrste pravnog teksta, jer je pravo širok pojam i bilo koje područje života može postati predmetom pravne regulative. Mnoštvo i raznovrsnost metafora posledica je činjenice da pojedine metafore ne mogu da objasne sve aspekte i elemente složenog pojma kao što je pravo.

Literatura

- Chiu, S., W. Chiang. (2011). FIGHT Metaphors in Legal Discourse: What is Unsaid in the Story? *Language and Linguistics* 12(4), 877–915.
- Ebbesson, J. (2008). Law, Power and Language: Beware of Metaphors. *Scandinavian Studies in Law* 53, 259–269.
- Đurović, T. (2009). Unity in diversity: the conceptualisation of language in the European Union, *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature* 7(1), 47–61.
- Garner, B. A. (1995). *A Dictionary of Modern English Usage*. Second edition. Oxford: Oxford University Press.
- Gibbs, R. (1994). *The Poetics of Mind: Figurative Thought, Language and Understanding*. New York: Cambridge University Press.
- Haigh, R. (2004). *Legal English*. London: Cavendish Publishing Limited.
- Hiltunen, R. (1990). *Chapters on Legal English*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.
- Husinec, S. (2011). *Metafora u pravnom diskursu*, U *Zbornik radova s 24. međunarodnog znanstvenog skupa Hrvatskog društva za primijenjenu lingvistiku „Diskurs i dijalog: Teorije, metode i primjena“*, V. Karabalić i ur. odbor (ur.), 69–84. Osijek: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Filozofski fakultet.
- Imamović, A. (2013). Metaphor and metonymy in legal texts. *Jezikoslovlje* 14.2–3, 295–306.
- Johnson, M. (2007). Mind, metaphor, law. *Mercer Law Review* 58, 845–868.
- Jumanca, R. (2013). Types of Metaphors in the English Legal Discourse. *Romanian Journal of English Studies* 9 (1), 366–372.
- Klikovac, D. (2000). Pojmovne metafore i semantika predloga: o jednom apstraktnom značenju predloga u s lokativom. *Južnoslovenski filolog* 56 (1–2), 521–528.
- Klikovac, D. (2006). *Semantika predloga*. Beograd: Filološki fakultet.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Lakoff, G. (1987). *Women, fire, and dangerous things*. Chicago: Chicago University Press.
- Lakoff, G. (1990). 'Cognitive Science and the Law' Available: http://georgelakoff.files.wordpress.com/2011/04/cognitive-science-and-the-law_lakoff-1990s.pdf [2013, June 14]

- Lakoff, G., M. Johnson. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- Rasulić, K. (2008). On the Conceptualisation of the European Union Across EU Boundaries. In *ELLSSAC Proceedings*, Vol. 1, K. Rasulić i I. Trbojević (ur.) Belgrade: Čigoja štampa, 315–329.
- Stanojević-Gocić, M. (2012). Cohesive devices in legal discourse. *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature* 10(2), 89–98.
- Tiersma, P. M. (1999). *Legal Language*. Chicago: University of Chicago Press.
- Trosborg, A. (1991). An analysis of legal speech acts in English contract law. *Hermes* 6, 65–90.
- Twardzisz, P. (2011). Metaphors in commercial contracts. In *Selected Papers from the 2008 Stockholm Metaphor Festival*, C. Alm-Arvius, N.-L. Johannesson and D. C. Minugh, eds., Stockholm: Department of English, Stockholm University, 237–253.
- Vučković, P. (2006). *Ogledi iz kognitivne lingvistike*. Beograd: Multidisciplinarni centar za podsticanje integracionih procesa i harmonizaciju prava.
- Winter, S. L. (2007). Re-embodiment of law. *Mercer Law Review* 58(3), 869–897.

Maja Stanojević Gocić

METAPHORS IN LEGAL DISCOURSE OF THE EUROPEAN UNION

Summary

This paper is concerned with the appearance of conceptual metaphors in English legal discourse. The subject matter of the paper is legal discourse, and its aim is to present legal discourse in the light of cognitive linguistics and demonstrate the presence of metaphors in it, despite popular belief that they are rare because of the very nature of law. Because of this, metaphors have been unexplored until recently. This means that metaphorical conceptualization has served as a basis for the analysis of legal discourse. Metaphors have been identified and explained in the selected corpus consisting of legal acts of the European Union. The paper explores the kinds of metaphors that appear most frequently in the corpus, as well as the frequency of certain metaphors. Corpus includes international conventions, treaties, and charters as part of EU law (such as *THE TREATIES ESTABLISHING THE EUROPEAN COMMUNITIES AND RELATED ACTS*). Inclusive of legal metaphors such as RIGHTS ARE OBJECTS, ontological (LEGAL DOCUMENT IS A PERSON) and structural: TIME IS A MOVING ENTITY (“time shall begin to run”), LEGAL DOCUMENT IS A MOVING ENTITY (“enter into force”), TIME IS A LIMITED RESOURCE (“expiry of that period”), the study shows the presence of universal metaphors and typical legal metaphors.

majastanojevic30@gmail.com

